

# Virumaa punased valitsejad

P. Kärp

[Järg 15.]

## Kadrinas anti sambalõhkujatele peksa

Tulles tagasi mälestussammaste lõhkumise juurde, peatume lähemalt teistes Virumaa suuremates keskustes asetsevate mälestussammaste lõhkumise juures, mis aset leidsid ühel ajal Rakvere mälestussamba hävitamisega.



Kadrina mälestussammas oma täies uhkuses enne bolševistlikku hävitustööd.

Seni oli säilinud veel Kadrina mälestussammas kiriku ees. Sammas, mis oli lõplikult valminud 1926. a. tolleaegse õpetaja G. Beermann'i isikliku kavandi ja juhtimise järgi, oli ilusamaid ja omapärasemaid kogu Virumaal ja temasse tehtud kirjades avaldus Kadrina ajalugu, eriti aga Vabadussõda.

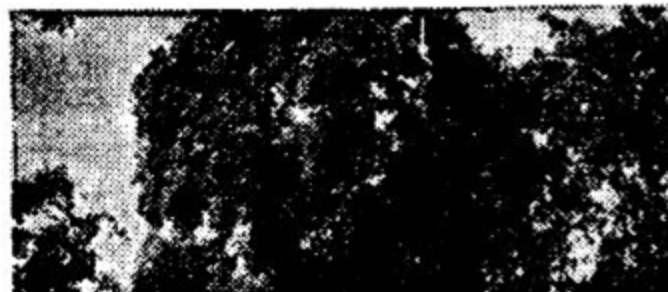
Küll tahteti seda lõhkuda ka 1940. a. sügisel, mil algas üldine mälestussammaste lõhkumine. Rakverest käis kohal Villem Soo, kes tegi ka lõhkumise otsuse.

Selle vastu käis protesteerimas õpetaja G. Beermann Tallinnas ja Rakveres, tahtes võtta mälestussamba muinsuskaitse alla. Tallinnas lepitigi kokku samba allesjäämises. Sambalt kõrvaldati pronksplaadid, mis kujutasid Kalevipoega kündmas ja rahulepingu allakirjutamist 1920. a. ja valati kinni mõned pealkirjad.

Kuid samal sügisel kavatsesid Aaspere kommunistid sealse täitevkomitee esimehe õhutusel mälestussamba siiski maha lõhkuda. Ühel pimedal sügisööl tuligi kamp kommuniste Aasperest kiriku juurde. Kuid eesti sõdurid, kes sel ajal asusid Kadrinas, olid sellest kuulda saanud ja samba juurde valvele asunud. Lõhkujate ilmudes võeti need kinni ja pekseti armutult läbi. Surmahirmus jooksid lõhkujad laiali.

Väeosas toimus küll peale seda juurdlus, kuid asi lõpetati vaikselt ära. Sellega jäi Kadrina uhkus püsti ja rahule pikemaks ajaks, kuni . . .

Kuni peale küüditamist võeti mälestussamba lõhkumine Undla valla täitevkomitee poolt uuesti ja tõsisemalt ette. 18. juulil sõitsid Rakverest autoga kohale



Nii palju on järgi jäänud Kadrina mälestussambast, mis hävitati bolševike poolt mõni päev enne sõja algust.

Villem Soo, üks vene pürotehnik, Albert Sendre ja teised asjast huvitatud. Kohalike kommunistide juuresolekul ja kaasabil algas samba hävitamine. Suur kogu lõhkeainet paigutati suure, 600-puudase Saksi-Priimast mitmekümne hobusega kohale veetud mälestussamba tipus oleva kivi uurde alla.

Kolmel ööl kostsid õudsed mürsud, nii et ümbruskonna majad põrusid, kuid tugevasti ehitatud sammas jäi ikkagi pooles kõrguses püsti. Väiksed nurgasambad lõhuti kangidega, mille juures eriti agar oli Albert Sendre.

Suur kivi mälestussamba tipust lebab veel praegugi kurvalt küljeli mälestussamba kõrval, ta ilusad karniisid on

haamriga ja kangidega maha taotud. Teised mahalõhutud kivid veeti ehitusmaterjaliks ühe kommunisti krundile. Nüüd on aga koguduse poolt alustatud mälestusmärgi taaspüstitamiseks endisel kujul.

Koos Kadrina mälestusmärgi hävitamisega lasti õhku ka Vabadussõja lahingu-

te mälestusmärk Neeruti Riistamäel.